

VROUWELIJKE WOEDE EN MISOGYNIE

Sigrid Wallaert

Soraya Chemaly, *Rage Becomes Her: The Power of Women's Anger*, New York, Atria Books, 2018, 416 p., ISBN 9781501189579, €15,18.

Brittney Cooper, *Eloquent Rage: A Black Feminist Discovers Her Superpower*, New York, St. Martin's Press, 2018, 288 p., ISBN 9781250112880, €18,00.

Kate Manne, *Down Girl: The Logic of Misogyny*, Oxford, Oxford University Press, 2018, 368 p., ISBN 9780190604981, €27,45.

Rebecca Traister, *Good and Mad: The Revolutionary Power of Women's Anger*, New York, Simon & Schuster, 2019, 320 p., ISBN 978-1501181795, €14,99.

Vrouwen zijn kwaad. Dat zijn ze vermoedelijk altijd al geweest, maar de laatste jaren heeft de publieke expressie van die woede ogenschijnlijk aan populariteit gewonnen. Vrouwen leren hun eigen woede kennen en durven dergelijke emoties ook meer en meer te uiten. Het belangrijkste voorbeeld van deze trend is de #MeToo-beweging, waarbij vrouwelijke woede zich doorheen het hele internet en ver daarbuiten liet voelen. #MeToo was meer dan alleen woede, zeker, maar woede kan toch als belangrijke brandstof voor de beweging gezien worden. Het was een productieve, vooruitdenkende vorm van woede, niet gefixeerd op het verleden maar gericht op het verbeteren van de toekomst. Bovendien worden uitingen van vrouwelijke woede nu vaak positiever gewaardeerd dan doorheen de geschiedenis het geval is geweest (cf. bijvoorbeeld de 'diagnose' van hysteric), bij uitstek door de vrouwen zelf, en lijken vrouwen hun woede daardoor minder te onderdrukken. En wie toch nog negatief reageert op deze vrouwelijke woede, krijgt steeds minder gehoor voor die kritiek.

Deze trend van vrouwelijke woede liet zich in 2018 voelen in het boekenlandschap, toen drie nieuwe werken over vrouwelijke woede verschenen. Soraya Chemaly publiceerde *Rage Becomes Her* (in 2019 naar het Nederlands vertaald als *Fonkelend van woede*), Rebecca Traister schreef *Good and Mad*, en Brittney Cooper gaf *Eloquent Rage* uit. Alle drie zijn ze gericht aan een vrij breed publiek, maar kunnen ze net zo goed geapprecieerd worden vanuit een meer academisch perspectief. Door het specifiek vrouwelijke karakter van hun woede kunnen deze boeken bovendien mooi besproken worden in connectie met een ander, filosofisch werk uit dezelfde periode: *Down Girl: The Logic of Misogyny* van Kate Manne.

Het hoofddoel van Manne's boek is om het concept van misogynie grondig en op filosofische wijze te analyseren. Manne situeert zich op de grens tussen moraalfilosofie en feministische filosofie, en gebruikt die perspectieven om haar analyse vorm te geven. In de terminologie van Sally Haslanger maakt ze een *ameliorative analysis* van het concept misogynie. Dit komt erop neer dat ze zich afvraagt waarom we een concept van misogynie hebben, en hoe we ons concept kunnen vormgeven zodat het dit doel het beste kan bereiken. Is het zinvol om over misogynie te praten? En zo ja, wat zijn onze belangrijkste redenen om dat te doen? Hoe kunnen we het concept zodanig vormgeven dat het helpt om onze progressieve doeleinden na te streven?¹

Dit concept van de *ameliorative analysis* kan ook toegepast worden op *Rage Becomes Her* van Soraya Chemaly. De centrale vraag van haar boek kan samengevat worden als: wat kan vrouwelijke woede doen? In haar zoektocht naar een antwoord beroept Chemaly zich op een breed arsenaal aan degelijke bronnen, waaronder filosofische. Zo gebruikt ze Miranda Fricker's concept van *epistemic injustice* om te vatten hoe de woede van de vrouwen in haar familie, maar bij uitbreiding ook vele andere vrouwen doorheen de geschiedenis, niet (voldoende) gehoord werd. Door de woede van haar grootmoeder als voorbeeld te gebruiken, maakt Chemaly het concept van *epistemic injustice* niet alleen behapbaar, maar ook meteen herkenbaar. Dit is niet meer iets dat een abstracte vrouw in een gedachtenexperiment overkomt, maar een reëel probleem van een vrouw van vlees en bloed, met echte woede en echte redenen voor die woede. Ook Kate Manne gebruikt *epistemic injustice* in haar analyse. Specifiek focust ze op één deel ervan, namelijk *testimonial injustice*, waarbij een spreker minder geloofwaardig bevonden wordt door vooroordelen bij haar publiek. Hierbij wordt één partij steeds als minder geloofwaardig gepositioneerd dan een andere partij, wat Fricker een *credibility deficit* noemt, een gebrek aan geloofwaardigheid. En dit is waar Manne de link met misogynie situeert: Manne definieert misogynie als het geheel van sociale systemen dat de onderdrukking van vrouwen in stand houdt,² en *testimonial injustice* is één van de systemen waardoor die onderdrukking in de praktijk plaatsvindt. Volgens Manne is de voornaamste functie van een *credibility deficit* om ervoor te zorgen dat de dominante klasse in de maatschappij dominant blijft, en dat stemmen die hun dominantie kunnen bedreigen, niet serieus genomen worden.³ Zo is de onderdrukking van vrouwelijke woede één van de manieren waarop misogynie in stand gehouden wordt.

Uiteindelijk beantwoordt Chemaly de centrale vraag van haar boek positief: vrouwelijke woede kan véél doen, en het is hoog tijd dat dit potentieel gewaardeerd wordt. Deze vraag (en dit antwoord) heeft Chemaly gemeen met Rebecca Traister, die in *Good and Mad* een overtuigende case maakt voor het productieve en revolutionaire potentieel van vrouwelijke woede. Haar perspectief is overwegend Amerikaans, wat haar boek voor de Europese lezer soms wat minder relevant maakt dan dat van Chemaly. Toch heeft ook het boek van Traister een universele waarde, bijvoorbeeld als ze het heeft over de oproepen tot

beschaafdheid waarmee uitingen van vrouwelijke woede vaak geconfronteerd worden. Woede van de machtige klasse tegenover klassen zonder macht valt te verwachten, schrijft Traister, maar wanneer die hiërarchie omgekeerd wordt, ontstaat er chaos.⁴ Ook hiervoor heeft Manne een verklaring. Aan de kern van een patriarchale samenleving ligt de verwachting dat vrouwen geven en mannen nemen. Mannen voelen een *entitlement* tot dingen die vrouwen verwacht worden hun te verschaffen.⁵ Woede kan gekarakteriseerd worden als een *masculine-coded privilege*, een voorrecht van de man, en het luisteren naar die woede als de taak van de vrouw, wat ze verwacht wordt aan de man te geven.⁶ Wanneer die verwachte hiërarchie omgekeerd wordt en de vrouw weigert te geven of, meer nog, zelf neemt, voelt de man zich geschaad (dit is wat socioloog Michael Kimmel *aggrieved entitlement* noemt, volgens hem het fundament van mannelijke woede⁷). Wanneer vrouwen dus gevraagd wordt om zich te beheersen en hun woede in te houden, is dit weer maar eens één van de tentakels van misogynie aan het werk.

Meer dan van witte vrouwen wordt van zwarte vrouwen verwacht dat ze zich beheerst en beschaafd opstellen. Het schoolvoorbeeld van deze *respectability politics* is Michelle Obama, die zich als first lady van de Verenigde Staten niet de minste misstap kon veroorloven, en zichzelf bij elke publieke verschijning perfect in de plooi hield.⁸ In die context, zegt Brittney Cooper in *Eloquent Rage*, is woede een weigering:⁹ een weigering om mee te doen met *respectability politics* en een weigering om je eigenwaarde te onderdrukken voor het comfort van de Ander met macht. Al te vaak komt dit erop neer dat zwarte vrouwen zichzelf klein maken voor het comfort van witte mannen. Door de sterke link met racisme is zwarte vrouwelijke woede op een specifieke manier geladen die witte vrouwelijke woede niet kent. Het is ook belangrijk om op te merken dat de geschiedenis van vrouwelijke woede binnen het feminisme gekleurd is, met auteurs als Audre Lorde en bell hooks die al ver voor #MeToo over hun woede schreven. Kate Manne is er zich ook van bewust dat misogynie en racisme niet los van elkaar staan. Feministe Moya Bailey gebruikte voor het eerst de term “*misogynoir*” om de specifieke vorm van misogynie die zwarte vrouwen treft aan te duiden. Racisme en misogynie werken vaak samen, niet alleen omdat ze vaak dezelfde mechanismen benutten (zoals *testimonial injustice*), maar ook omdat, zo schrijft Manne, witte mannen die zich geschaad voelen in hun positie van patriarchale macht zich vaak gewoon afreageren op eender wie onder hen staat op de sociale ladder.¹⁰ Omdat zwarte vrouwen in de calculus van sociale macht op twee manieren benadeeld zijn – hun huidskleur en hun gender – maken ze zo dubbel kans om getroffen te worden.

Uiteindelijk delen deze vier boeken hetzelfde, feministische doel: aantonen dat vrouwen op verschillende manieren benadeeld worden, en hen de tools aanreiken om iets aan die ongunstige situatie te doen. De drie boeken over vrouwelijke woede vormen zowat de Angelsaksische canon over die emotie, en terecht, want het zijn stuk voor stuk degelijke werken. Toch kunnen ze beter

begrepen worden en tot een dieper inzicht leiden als ze wat filosofische begeleiding krijgen, en die begeleiding is bij uitstek te vinden in het schitterende boek van Kate Manne. Op die manier kan de kritische lezer een robuust conceptueel kader opbouwen om vrouwelijke woede en misogynie te plaatsen en te begrijpen, en om een beter inzicht te verwerven in wat de twee concepten kunnen en moeten doen. Het proces zal geregeld woede opwekken, maar zoals deze boeken ons leren, is dat net een positieve kracht om mee te nemen in toekomstig sociaal en filosofisch werk.

Noten:

- 1 Manne, *Down Girl: The Logic of Misogyny*, 2018, p. 42.
- 2 Manne, *Down Girl: The Logic of Misogyny*, 2018, p. 33.
- 3 Manne, *Down Girl: The Logic of Misogyny*, 2018, p. 197.
- 4 Traister, *Good and Mad: The Revolutionary Power of Women's Anger*, 2019, p. 197.
- 5 Manne, *Down Girl: The Logic of Misogyny*, 2018, p. 107.
- 6 Manne, *Down Girl: The Logic of Misogyny*, 2018, p. 112.
- 7 Kimmel, M., *Angry White Men*, New York, Nation Books, 2017.
- 8 Cooper, *Eloquent Rage: A Black Feminist Discovers Her Superpower*, 2018, p. 155.
- 9 Cooper, *Eloquent Rage: A Black Feminist Discovers Her Superpower*, 2018, p. 151.
- 10 Manne, *Down Girl: The Logic of Misogyny*, 2018, p. 282.